

АНАЛІЗ СТАТЕВО-ВІКОВОЇ СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ М. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА

Проаналізовано динаміку статеві-вікової структури населення м. Дніпропетровська за 2006-2012 роки. Розглянуто співвідношення між чоловіками та жінками, середній вік населення, демографічне навантаження на працездатне населення, тривалість життя населення. Проведене дослідження дало можливість виявити особливості статеві-вікової структури, динаміку чисельності населення і прогнозувати подальше зменшення чисельності населення м. Дніпропетровська.

Ключові слова: статеві-вікова структура; демографічне навантаження; народжуваність; смертність; природний приріст.

Актуальність дослідження. Статеві-вікова структура населення є одним з важливих демографічних показників. Він дозволяє зробити певні висновки щодо демографічних тенденцій та визначити можливі зміни динаміки чисельності населення в майбутньому. Сама ж статеві-вікова структура населення є результатом особливостей народжуваності і смертності населення в конкретних історичних умовах відтворення [6, с. 38].

Практичне значення дослідження особливостей вікової структури зростає у контексті очікуваного посилення старіння населення. Складання основного фінансового документу країни – бюджету, розробка стратегій розвитку міст і районів неможлива без інформації про кількість окремих вікових категорій громадян: шкільного і дошкільного, працездатного, пенсійного віку тощо. Від цих даних залежить планування доходів і видатків місцевих бюджетів, проектування об'єктів соціальної інфраструктури. Диференціація особливостей статеві-вікової структури в області обумовлює необхідність її вивчення в територіальному і часовому вимірах, що підсилює актуальність дослідження та дає можливість виявити специфічні особливості, тенденції та може бути використано при розробці регіональної демо-

графічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями демографічної ситуації та її окремих складових в Україні займаються науковці Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України. Серед відомих зарубіжних та вітчизняних науковців, що займалися даною проблемою, слід відзначити таких авторів як Д. Валантей, В. Джаман, Ф. Заставний, І. Курило, Л.Немець, С.Стеценко, В.Стешенко, О. Хомра та багато інших.

Постановка мети наукового дослідження. Аналіз особливостей статеві-вікової структури населення м. Дніпропетровська.

Виклад основного матеріалу. Чисельність населення м. Дніпропетровська скорочується. На момент перепису населення, чисельність наявного населення становила 1 080 846 осіб. Станом на 1 січня 2011 року наявне населення міста скоротилося до 1 007 210 осіб. При цьому кількість чоловіків скоротилася дещо більше, ніж жінок. Частка жінок у наявному населенні міста становить 54,6% (табл.1.). У період 2002-2011 років як природний приріст, так і сальдо міграції мали від'ємні значення. Протягом 2008 року зафіксоване найбільше скорочення населення, переважно за рахунок міграційного відтоку [2, с. 10].

Таблиця 1.

Приріст кількості населення, 2006-2010 роки

Рік	Кількість наявного населення, осіб	Приріст наявного населення, %	Чоловіки		Жінки		Кількість постійного населення, осіб
			Кількість осіб	% від загальної кількості наявного населення	Кількість осіб	% від загальної кількості наявного населення	
2006	1 049 629	-0,65	479 148	45,65	570 481	54,35	1 039 497
2007	1 041 770	-0,75	474 911	45,59	566 859	54,41	1 031 638
2008	1 031 815	-0,96	469 538	45,51	562 277	54,49	1 021 683
2009	1 019 831	-1,16	463 697	45,47	556 134	54,53	1 009 699
2010	1 007 210	-0,62	460 632	45,45	552 882	54,55	1 003 382

Зміни чисельності постійного населення м. Дніпропетровськ є результатом впливу двох чинників:

- природного приросту населення;
- сальдо міграції.

У 2010 році народилося на 5,5% більше дітей, ніж у 2006 році (табл. 2). Народжуваність почала збільшуватися також у 2007 і 2008 роках [2, с. 15].

Динаміка народжуваності, 2006-2010 роки

Рік	Загальна кількість народжених	Чоловіки	Жінки
2006	9 571	4 890	4 681
2007	9 788	4 955	4 833
2008	10 748	5 635	5 113
2009	10 723	5 574	5 149
2010	10 105	5 185	4 920

Смертність зросла у 2006 році, але потім скоротилася у 2008 і 2009 роках (табл. 3).

Скорочення у 2009 році було істотним — на 8%, але у 2010 році смертність зросла знову.

Динаміка смертності, 2006-2010 роки, осіб

Рік	Загальна кількість померлих	Чоловіки	Жінки
2006	16 578	8 080	7 498
2007	15 667	8 165	7 502
2008	15 289	7 815	7 474
2009	14 063	7 056	7 007
2010	14 235	7 079	7 156

Рис 1 демонструє, що смертність була вищою за народжуваність у всі роки, що аналізуються. Незважаючи на зростання народжуваності у 2007-2008 роках, її було недостатньо,

щоб компенсувати рівень смертності. Таким чином, природний приріст населення був від'ємним [1].

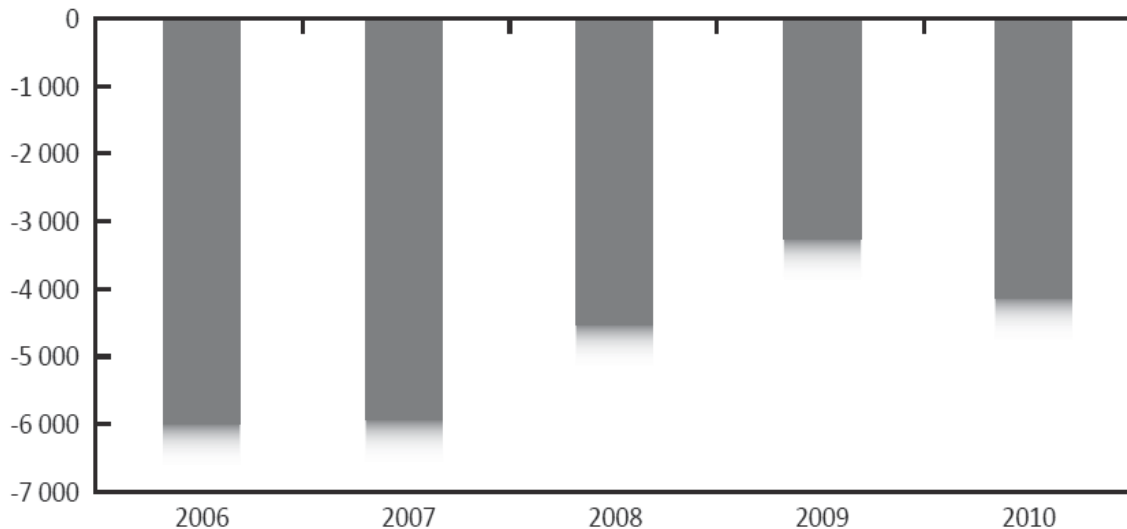

Рис 1. Динаміка природного приросту населення, 2006-2010 роки

Внутрішня і міжнародна міграції населення роблять внесок у загальне сальдо міграції. Сальдо внутрішньої міграції є різницею між кількістю людей, які приїхали в м. Дніпропетровськ з інших населених пунктів України і тих, які виїхали в інші населені пункти Украї-

ни (включаючи як Дніпропетровську область, так і інші регіони України). У досліджуваний період сальдо внутрішньої міграції було від'ємним в усі роки (табл. 4). Щорічний відтік чоловіків і жінок був приблизно однаковим [3, с. 83].

Динаміка внутрішньої міграції, 2006-2010 роки

Рік	Кількість прибулих з інших населених пунктів України			Кількість вибулих в інші населені пункти України			Сальдо внутрішньої міграції		
	Обидві статі	Чоловіки	Жінки	Обидві статі	Чоловіки	Жінки	Обидві статі	Чоловіки	Жінки
2006									
2007									
2008									
2009									
2010									

2006	12 322	5 538	6 784	14 220	6 645	7 575	-1 898	-1 107	-791
2007	11 394	5 018	6 376	15 520	7 230	8 290	-4 126	-2 212	-1 914
2008	7 692	3 375	4 317	15 251	7 110	8 141	-7 559	-3 735	-3 824
2009	10 257	4 702	5 555	13 293	6 330	6 962	-3 035	-1 628	-1 407
2010	11 643	5 445	6 198	14 108	6 776	7 332	-2 465	-1 331	-1 134

Сальдо міжнародної міграції є різницею між кількістю людей, що приїхали до м. Дніпропетровськ з інших країн і кількістю людей, що виїхали в інші країни. У період 2006-2010

років сальдо міжнародної міграції залишалося додатним, але було більшим серед чоловіків, ніж серед жінок (табл. 5) [3, с. 85].

Таблиця 5.

Динаміка міжнародної міграції, 2006-2010 роки, осіб

Рік	Кількість прибулих з-за кордону			Кількість вибулих за кордон			Сальдо міжнародної міграції		
	Обидві статі	Чоловіки	Жінки	Обидві статі	Чоловіки	Жінки	Обидві статі	Чоловіки	Жінки
2006	451	220	231	405	160	245	46	60	-14
2007	487	235	252	437	186	251	50	49	1
2008	416	200	216	300	126	174	116	74	42
2009	414	200	214	356	155	201	58	45	13
2010	451	220	231	405	160	245	46	60	-14

Загальне сальдо міграції, яке складається з сальдо внутрішньої міграції і сальдо міжнародної міграції, було від'ємним протягом 2006-2010 років (рис. 2). Така ситуація зберігалася переважно завдяки відтоку населення в інші населені пункти України. Іншими словами, по-

зитивне сальдо міжнародної міграції у м. Дніпропетровськ було недостатнім, щоб компенсувати відтік населення через внутрішню міграцію. Це було особливо очевидним у 2008 році, коли місто втратило через міграцію 7 443 мешканці.

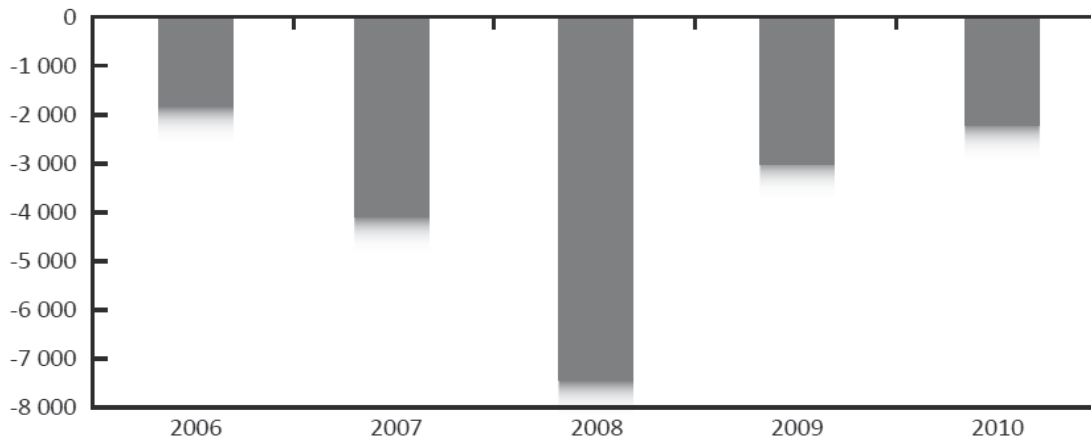

Рис. 2. Сальдо міграції, 2006-2010 роки

Скорочення населення у м. Дніпропетровськ у 2006-2010 роках забезпечувалося як природними факторами, так і міграційним відтоком населення. При цьому природні чинники (смертність, що перевищувала народжуваність) робили більший внесок у скорочення постійного населення протягом чотирьох з п'яти досліджуваних років, ніж міграція. Винятком є 2008 рік, коли рекордно мала кількість людей прибула до міста з інших населених пунктів України (табл. 6) [4, с. 26].

Статеві-вікова структура населення формується під спільним впливом трьох основних факторів: співвідношення чисельності народжених живими хлопчиків і дівчаток (так зване вторинне співвідношення статей); вікової диференціації смертності у чоловіків і жінок; ста-

тєво-вікового складу мігрантів. Оскільки перший фактор є фундаментальною біологічною константою, то вирішальна роль у формуванні та зміні статеві-вікового складу (структури) населення регіону належить віковій диференціації смертності та статеві-віковим відмінностям в інтенсивності міграції, що, в свою чергу, залежить від дії соціальних, економічних, екологічних умов життя населення. Розподіл постійного населення м. Дніпропетровськ за віком і статтю є більшою у вікових групах від 0 до 30 років чоловіків, при цьому у більш старших вікових групах переважають жінки. У вікових групах старше 44 років домінування жінок стає помітною тенденцією (60,9%), при цьому у найстаршій віковій групі (старше 60 років) жінки становлять 65,5%, це свідчить про знач-

не скорочення чоловічого населення у віці

старше 50 років [4, с. 35].

Таблиця 6

Природний і міграційний приріст населення, 2006-2010 роки

Приріст населення	2006	2007	2008	2009	2010
Природний приріст населення	-6 007	-5 879	-4 541	-3 340	-4 130
Сальдо міграції	-1 852	-4 076	-7 443	-2 977	-2 174
Загальний приріст постійного населення	-7 859	-9 955	-11 984	-6 317	-6 304

Можна простежити періоди спаду та підвищення народжуваності, які проявляють себе на віковій структурі у вигляді звужених і розширених частин: вікові групи 75-79 років – наслідок голодомору 1933 року: висока смертність немовлят та зниження рівня народжуваності; після голоду, в другій половині 1930-х років відбулося компенсаційне зростання народжуваності внаслідок реалізації народжень, підсилене постановою про заборону абортів, в наслідок чого простежується розширення в когортах населення у віці 65-70 років. Надалі спостерігається скорочення когорт 1942-45 рр. народжень, з подальшим розширенням, що є наслідком підвищення народжуваності в мирний час, реалізації відкладених народжень та чисельної дітородної когорти населення. Зниження народжуваності в наступні роки і входження до найбільш активного дітородного віку малочисельних поколінь, народжених у роки війни, сформувало в 1965-70 рр. заглиблення на піраміді. Розширення діаграми в місці, що відповідає когортам 1970-76 рр. народження; найбільші за чисельністю вікові групи припадають на 1983-86 рр. народження, що пов'язане з чисельною когортою дітородного населення, народженого в післявоєнні роки, в сукупності із впровадження стимулюючої демографічної політики. Скорочення чисельності поколінь 1990-х років народження пов'язане зі зменшенням інтенсивності дітонародження, з переважно менш численним (ніж попередні) поколінням дітородного населення, з непередбачуваними змінами в політичному та економічному житті країни [5, с. 52].

Найменш численні когорти народжених простежуються наприкінці ХХ – початку ХХІ століть (5-15 років), чому сприяло ряд чинників: в умовах економічної, соціальної, політичної нестабільності. Чисельна когорта народжених у 1970 років, яка увійшла у дітородний вік, була вимушена відкласти народження; на підтвердження цього факту також свідчить підвищення рівня народжуваності і, відповідно, розширення на піраміді, починаючи із 2004 року, що в певній мірі є наслідком зростання народжуваності серед жінок у віці 33-37 років порівняно з більшістю інших вікових груп у 2005-2010 рр. Як відомо, саме ці покоління по-

чали переходити на західну модель більш пізнього народження дітей. Тому розширення найнижчої частини піраміди можливо відповідає як дітям поколінь 1970-х, так і дітям поколінь 1980-х років, які формують найбільш активну дітородну когорту населення. Ймовірно, в разі поліпшення рівня життя населення в найближчі роки саме ці когорти можуть дати значний приріст інтенсивності дітонародження, а реалізація їх репродуктивних настанов буде більш повною, ніж попередніх поколінь.

Статтєво-вікової структура населення м. Дніпропетровська відповідає регресивній віковій структурі населення, що характеризується значною перевагою питомої ваги батьків над питомою вагою дітей, що зумовлює скорочення чисельності населення. Цей висновок підтверджується тим, що у 2011 р. у Дніпропетровському регіоні питома вага дітей (0-14 років) становила 11,3% (12,4% по області в цілому; в тому числі – у міських поселеннях – 12,1%, у сільській місцевості – 13,6%), а пра-батьків (50 років і старші) – 35,2% (37% по області в цілому, в тому числі – у міських поселеннях – 36%, у сільській місцевості – 39%). Отже, можна зробити висновок про те, що ступінь регресивності вікової структури населення у Дніпропетровському регіоні значно нижче, ніж по області в цілому [5, с. 54].

Розподіл постійного населення за статтю і віком для населення м. Дніпропетровська свідчать про наявність помітних відмінностей закономірностей статтєво-вікового розподілу. Так, для населення міста Дніпропетровська характерні три чітко виражені "піки", які відповідають віковим інтервалам 25-29, 50-54, 70-74 років, що зумовлюється явищами компенсації й амортизації, а вік балансування припадає на інтервал 35-40 років, після цього має місце значне переважання чисельності жінок у всіх вікових групах.

Станом на 1 січня 2011 року середній вік постійного населення м. Дніпропетровськ становив 40,5 року, що було дещо нижчим, ніж у Дніпропетровській області (40,7 року). При цьому середній вік жінок становив 42,8 року, а чоловіків – 37,8 року.

Для співвідношення населення різного віку застосовуються показники демографічного на-

вантаження, аналіз яких для населення м. Дніпропетровська (рис. 3) свідчить про наявність значної варіації їх значень, зумовленої суттєвими відмінностями статево-вікової структури чоловічого та жіночого населення [5, с. 60].

Демографічне навантаження – це відношення кількості осіб у віці, молодшому та старшому за працездатний, до кількості осіб працездатного віку. В Україні вік, молодший за працездатний, – 0-15 років, старше за працездатний: 55 років і старше – для жінок та 60 років і старше – для чоловіків. Таким чином, працездатний вік для жінок становить 16-54 роки, для чоловіків – 16-59 років. Демографічне навантаження вимірюється як кількість осіб непрацездатного віку у розрахунку на 1 000 осіб працездатного віку.

Демографічне навантаження у 2011 році становило 614 осіб непрацездатного віку на 1000 осіб працездатного віку, при цьому навантаження особами у віці, молодшому за працездатний, становило 212 осіб, а у віці, старшому за працездатний, – 402 особи.

У 2011 році частка населення працездатного віку становила 62,0% (617 847 осіб), молодшого за працездатний вік, – 13,1% (130 966 осіб), старшого за працездатний вік, – 24,9% (248 265 осіб). При цьому, якщо серед чоловіків кількість населення у віці, старшому за працездатний, була лише дещо більшою за кількість населення у віці, молодшому за працездатний, то серед жінок кількість осіб у віці, старшому за працездатний, у 2,75 разів перевищувала кількість осіб у віці, молодшому за працездатний (рис. 3). Такий дисбаланс пояснюється більш ранньою межею непрацездатного віку для жінок. Водночас, якщо поррахувати частку чоловічого населення у віці, старшому за працездатний використовуючи таку ж межу пенсійного віку, як і для жінок (55 років і старше), то жіноче населення у віці, старшому за працездатний, все одно буде у 1,6 разів більше, ніж чоловіче, через більшу тривалість життя жінок [1, с. 18].

Рис.3. Населення працездатного і непрацездатного віку, 2011 рік, %

Протягом останніх п'яти років спостерігається стійка тенденція до збільшення демографічного навантаження на працездатних осіб, при цьому навантаження підвищується як через збільшення кількості осіб у віці, молодшому за працездатний, так і кількості осіб, у віці, старшому за працездатний.

Таблиця 7 містить порівняння між демографічною ситуацією у м. Дніпропетровськ і

України у цілому за п'ятьма основними показниками.

Природний приріст населення м. Дніпропетровськ є дещо вищим, ніж приріст в Україні у цілому, тому позицію міста визначено як сильну. Демографічне навантаження у м. Дніпропетровськ є значно нижчим за показник в Україні у цілому, як і частка населення у віці старше 60 років.

Таблиця 7.

Основні показники демографічної ситуації

Показник	м.Дніпропетровськ	Україна	Позиція м.Дніпропетровськ
Коефіцієнт природного приросту населення у 2010 р.	-4,1 на 1000 осіб	-4,4 на 1000 осіб	Сильна

Коефіцієнт чистої міграції у 2010 р.	-2,2 на 1000 осіб	0,3 на 1000 осіб	Слабка
Коефіцієнт демографічного навантаження станом на 1 січня 2010 р.	598 осіб на 1000 осіб працездатного віку	659 осіб на 1000 осіб працездатного віку	Сильна
Частка жінок у постійному населенні станом на 1 січня 2010 р.	54,67%	53,87 %	Слабка
Частка населення у віці 60+станом на 1 січня 2010 р.	19,02%	19,33%	сильна

Відносно низьке демографічне навантаження передбачає вищу, ніж у середньому, частку осіб працездатного віку. Позиція міста є слабкішою за такими показниками, як коефіцієнт чистої міграції та пропорція жінок і чоловіків у загальному населенні [2, с. 25].

Висновки. Проведене дослідження дало можливість виявити особливості статеві-вікової структури населення м. Дніпропетровська. Було встановлено, що незважаючи на деяке покращення рівня народжуваності, для населення міста характерний високий рівень старіння, що в подальшому може негативно вплинути на соціально економічний розвиток регіону. Крім того, до негативних тенденцій варто віднести скорочення населення у молодших ві-

кових групах та зростання у старшій. Враховуючи вищезазначені тенденції розвитку демографічної ситуації у м. Дніпропетровську та особливості динаміки статеві-вікової структури населення, можна спрогнозувати подальше скорочення чисельності населення. Статеві-вікова структура є своєрідним віддзеркаленням всіх демографічних, соціальних, економічних і політичних процесів з одного боку та передумовою формування економічного, інтелектуального, політичного розвитку будь-якого регіону, тому залишається актуальним напрямком досліджень. Все вищесказане є свідченням необхідності вдосконалення як регіональної програми демографічної політики, так і обласних програм соціально-економічного розвитку.

Література:

1. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Режим доступу. - <http://www.dneprstat.gov.ua>
2. Статистичний збірник "Чисельність наявного населення Дніпропетровської області на 1 січня 2012 року". - Дніпропетровськ, Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2012. - 45 с.
3. Статистичний збірник "Населення Дніпропетровської області у 2011 році". - Дніпропетровськ, Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2012. - 129 с.
4. Статистичний збірник "Розподіл постійного населення Дніпропетровської області за статтю та віком на 1 січня 2012 року, його економічна активність та зайнятість". - Дніпропетровськ, Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2012. - 88 с.
5. Статистичний збірник "Економічна активність населення Дніпропетровської області за 2011 рік". - Дніпропетровськ, Головне управління статистики у Дніпропетровській області, 2012. - 132 с.
6. Шевчук П. Є. Закономірності формування статеві-вікової структури населення України / П. Є. Шевчук, Г. Ю. Швидка // Демографія та соціальна економіка. - 2009. - № 2. - С. 39-47.

References:

1. Golovne upravlinnya statistiki u DnIpropetrovskiy oblastI. Rezhim dostupu. - <http://www.dneprstat.gov.ua>
2. Statistichniy zbirnik "Chiselnlst nayavnogo naseleण्या DnIpropetrovskoyi oblastI na 1 sIchnya 2012 roku". - DnIpropetrovsk, Golovne upravlinnya statistiki u DnIpropetrovskiy oblastI, 2012. - 45 s.
3. Statistichniy zbirnik "Naseleण्या DnIpropetrovskoyi oblastI u 2011 rotsI". - DnIpropetrovsk, Golovne upravlinnya statistiki u DnIpropetrovskiy oblastI, 2012. - 129 s.
4. Statistichniy zbirnik "RozpodIl postlynogo naseleण्या DnIpropetrovskoyi oblastI za stattyu ta vlkom na 1 sIchnya 2012 roku, yogo ekonomIchna aktivnlst ta zaynyatIst". - DnIpropetrovsk, Golovne upravlinnya statistiki u DnIpropetrovskiy oblastI, 2012. - 88 s.
5. Statistichniy zbirnik "EkonomIchna aktivnlst naseleण्या DnIpropetrovskoyi oblastI za 2011 rik". - DnIpropetrovsk, Golovne upravlinnya statistiki u DnIpropetrovskiy oblastI, 2012. - 132 s.
6. Shevchuk P. E. ZakonomIrnostI formuvannya statevo-vIkovoyi strukturi naseleण्या UkraYini / P. E. Shevchuk, G. Yu. Shvidka // DemografIya ta sotsIalna ekonomIka. - 2009. - № 2. - S. 39-47.

Резюме:

Ламекина А.А. АНАЛИЗ ПОЛОВОЗРАСТНОЙ СТРУКТУРЫ НАСЕЛЕНИЯ г. ДНЕПРОПЕТРОВСКА.

Проанализирована динамика половозрастной структуры населения г. Днепропетровска за 2006-2012 годы. Рассмотрено и проанализировано соотношение между мужчинами и женщинами, средний возраст населения, демографическая нагрузка на трудоспособное население, продолжительность жизни населения. Установлено, что, несмотря на некоторое улучшение уровня рождаемости, для населения города характерен высокий уровень старения, что в дальнейшем может негативно повлиять на социально-экономическое развитие региона. К негативным тенденциям следует отнести сокращение населения в младших возрастных группах и рост в старшей. Относительно низкое демографическая нагрузка предусматривает выше, чем в среднем долю лиц трудоспособного возраста. Позиция города является слабой по таким показателям, как коэффициент чистой миграции и пропорция женщин и мужчин в общем населении. Учитывая вышеуказанные тенденции развития

демографической ситуации в г. Днепропетровске и особенности динамики поло возрастной структуры населения, можно спрогнозировать дальнейшее сокращение численности населения.

Проведенное исследование позволило выявить особенности половозрастной структуры населения г. Днепропетровск. Половозрастная структура является своеобразным отражением всех демографических, социальных, экономических и политических процессов с одной стороны и предпосылкой формирования экономического, интеллектуального, политического развития любого региона, поэтому остается актуальным направлением исследований. Все вышесказанное свидетельствует о необходимости совершенствования как региональной программы демографической политики, так и областных программ социально-экономического развития.

Ключевые слова: половозрастная структура; демографическая нагрузка; рождаемость; смертность; естественный прирост.

Summary:

Lamekina A.A. ANALYSIS OF THE AGE-SEX STRUCTURE OF THE POPULATION OF DNEPROPETROVSK.

The article analyzes the dynamics of gender and age structure of the population of Dnepropetrovsk for 2006-2012 years. Reviewed and analyzed the relationship between men and women, average age of the population, the demographic burden on the working population, the life expectancy of the population. It was found that, despite some improvement in the birth rate, the population of the city is characterized by a high level of aging that in the future could adversely affect the socio-economic development of the region. Negative trends should include the reduction of the population in the younger age groups and in high growth. Relatively low demographic pressure provides higher than average proportion of people of working age. The position of the city is weak on such indicators as the ratio of net migration and the proportion of women and men in the general population. Taking into account the above-mentioned trends in the development of the demographic situation in the g .. Dnepropetrovsk and features of the dynamics Polo population age structure, it is possible to predict the further population decline.

The study revealed the features of the age and sex structure of the population of Dnepropetrovsk. Age and sex structure is a reflection of all the demographic, social, economic and political processes on the one hand and a prerequisite for the formation of economic, intellectual and political development of any region, therefore remains relevant area of research. All this suggests the need to improve as a regional program of demographic policy and regional programs for socio-economic development.

Key words: age-sex structure; demographic pressure; fertility; mortality; natural increase.

Рецензент: проф. Заставецька О.В.

Надійшла 08.04.2015р.

УДК 911.373. (477)

Тарас ЗАСТАВЕЦЬКИЙ

ЗМІНА ФУНКЦІЙ МІСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ АГРАРНОГО РЕГІОНУ

Розкрито вплив соціально-економічної кризи на функціонування міських поселень у аграрному регіоні. Зміну функцій міст і селищ міського типу показано через зміну показників зайнятості працівників у різних галузях господарства.

Встановлено процес звуження функціональної структури міських поселень, передусім скорочення виробничих містоутворювальних галузей і розширення невиробничих. Багато міських поселень стали монофункціональними або без функціональної домінанти. У аграрних регіонах перспективними функціями визнано рекреаційну, освітню, промислову і функції "ділового" центру. Міста і селища міського типу є перспективними соціально-економічними центрами для навколишніх територій за умовами визначення їх іміджу та ребрендингу. Подано схему функціонального профілю міських поселень Тернопільської області у сучасному вимірі та на перспективу. Визначено основні напрямки формування іміджу поселень.

Ключові слова: функціональна структура, брендинг, ребрендинг, імідж міст, економічна база міст, соціальні функції.

Актуальність дослідження. Сучасні процеси, що відбуваються в суспільстві, зумовлюють значні зміни у розселенні людей, соціально-економічному розвитку населених пунктів, їх функціонуванні. Зміна пріоритетів регіонального розвитку потребує наукового обґрунтування подальших структурних змін у функціонуванні міських поселень як центрів нових систем розселення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні соціально-економічні процеси у міс-

тах, що відбиваються на їх функціонуванні, знаходять відображення у наукових публікаціях українських географів та економістів В.Джамана, М.Долішнього, О.Гладкого, С.Іщука, І.Ілляш, Н.Дністрянської, М.Дністрянського, Л.Немець, Я.Олійника, Л.Руденка, Д.Ткача, О.Топчієва, О.Шаблія, Л.Шевчук, А.Доценка, А.Степаненка та ін. Ці вчені розглядають трансформацію міського простору загалом, метрополійних територій, зокрема. Але ще недостатньо уваги приділяється аграр-